

του εὐπατρίδου κατὰ τὸ 1801—1803 εἰς τὰ ἀνέπαφα μέχρι τότε διατηρηθέντα τμήματα τοῦ ναοῦ ἐπέφερε, φθοραὶ ἄλλαι δὲ καθ' ἡμέραν ἀπαρατηρήτως προξενούσιν εἰς τὰ ἀπαλὰ ἐκεῖνα μάρμαρα τὰ ἄνωθεν κατερχόμενα καὶ εἰς ὄλους αὐτῶν τοὺς πόρους εἰσδύοντα ὕδατα—τοιαῦται φθοραὶ εἶνε αἵτινες ἐν μέρει μόνον κατ' αὐτὸ τὸ παρὸν ἴσως, ἀσφαλῶς ὅμως ἐν τῷ μέλλοντι καταστροφᾶς ἐσαεὶ πλέον ἀνεπανορθώτους δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν. Ἐν παντελῶς ἀποσυντεθειμένον καὶ ἄμεσον κατὰπτωσιν ἀπειλοῦν ἐπιστύλιον ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ, ἐπίκρανα καὶ τοῦ θριγμοῦ ἄλλα μέρη διερωγότα, ἢ μετακεκνημένα ἢ εἰς ἐπιβλαβεστάτας τῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἐπιδράσεις ἐκτεθειμένα, δάπεδον ὑπερδισχυλίων τετραγωνικῶν μέτρων ὑποκειμένον εἰς διαρκῆ πλήμμυραν τῶν ἐκ τῶν βροχῶν ἀρθῶν ὕδατων, ἀπαιτοῦσι σήμερον ταχεῖαν τὴν ἐκ τῆς τέχνης ἐπικουρίαν. Διακόσιαι χιλιάδες φράγκων ἀρκοῦσι πρὸς τὴν ὑπολογισθεῖσαν δαπάνην. Ἄλλ' αὕτη θὰ κατανεμηθῆ εἰς τὴν προσεχῆ πενταετίαν ἢ ἑπταετίαν, ἑκατοντακισχίλια δὲ μόνον δραχμαὶ ἤθελον ἀρκέσει ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς πάντα τὰ ἐπείγοντα, σωτήρια ἔργα.

Ἄλλ' οὐχὶ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἀπλῶς καὶ στερέωσιν τῶν ἐπισφαλῶν μερῶν τοῦ Παρθενῶνος ἀπέβλεψαν αἱ μελέται καὶ προτάσεις τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχιτέκτονος. Τὸ ὄνειρον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐρειπωμένων ἀρχαίων μνημείων δι' ἀναστήλωσεως τοῦ σωζομένου ἔτι, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους νῦν κατακειμένου καὶ εἰς φθορὰν βεβαίαν παραδεδομένου ἀρχαίου ὑλικῷ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐν τῇ ζωηρᾷ αὐτοῦ φαντασίᾳ λαμβάνει σάρκα καὶ αἷμα καὶ παρίσταται βραδίως πραγματοποιήσιμον. Ὑποδείγματα ἀρρήτου κάλλους τῆς τοιαύτης ἐργασίας πρόκεινται ἡμῖν τοῦτο μὲν ὁ μικρὸς ναὸς τῆς ἀπτεροῦ Ἄθηνᾶς Νίκης, ὅστις ἐκ τῶν συμπεφυρμένων ἐρειπίων ἰθωματικῷ προμαχώνῳ ἀναστήθεις, θαυμασιῶς ἀνεφάνη πάλιν ἐπὶ τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ θέσεως κατὰ τὸ 1835, τοῦτο δὲ ἡ καλλιπρεπής, πρόφην δὲ ἀδιάγνωστος σχεδὸν οὕσα στοὰ τῶν Καρυατίδων καὶ ἡ βορεία τοῦ Ἐρεχθείου πύλη καὶ αὐτὰ τὰ προπύλαια. Καὶ κατὰ ταῦτα πρὸ μικροῦ ἐμελετήθη καὶ ἐσχεδιάσθη ἡ ἀναστήλωσις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος, ἡ διασκευὴ περιλάμπρων τμημάτων τοῦ Ἐρεχθείου καὶ ἡ ἀποκατάστασις εἰς αὐτὴν τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφήν τοῦ σώου καὶ ἀκεραίου Θεοσείου.

Εἶνε ἄθλον δόξης γνησίως ἑλληνικῆς, ὅπερ ὁ ἀγωνοθετῶν ξένος προβάλλει εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν μεγαλοψύχων τῆς Ἑλλάδος τέκνων. Εἴθε ταχέως νὰ παρυσιασθῆ ὁ νικῆσων ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

12 Μαρτίου

Τὰ ἐμάθατε λοιπόν. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ρετσίνοιου Διαγωνισμοῦ ἀπεφάσισε—τουλάχιστον καθὼς ἐγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας,— νὰ μὴ βραβευθῆ κανὲν ἀπὸ τὰ ὑποβληθέντα δράματα, ἀλλὰ νὰ παρασταθῶν καὶ τὰ τέσσαρα, τὰ διαφιλονεικούντα τὸ γέρας, ἀπὸ τῆς νεοτεύκτου πειραϊκῆς σκηνῆς, διὰ νὰ ἴδωμεν κατόπι ποῖον ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτῶν θὰ ἐστέφετο διὰ τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας.

«Νὰ μία ὠραία ἰδέα!» θάνεκραξαν ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν εἰδησίαν. Τῷ ὄντι, ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ πρᾶγμα φαίνεται ὡς νὰ ὑψηλοτέραν ἀπὸ τὴν εὐτυχεστέραν τῶν ἐμπνεύσεων. Ἡ σκηνὴ καὶ μόνη ἢ σκηνὴ εἶνε ἡ λυδία λίθος ἐνὸς δραματικοῦ ἔργου—ὁ δὲ κόσμος, τὸ πολὺ δημόσιον, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ λαμβανόμενον ἀποτελεῖ ἓνα ἐξυπνον, χρυσὸν καὶ εὐδυνειδίπτον ἄνθρωπον, θὰ κρίνῃ πολὺ ἀσφαλῆστερον καὶ πολὺ δικαιότερον ἀπὸ δύο—τρεῖς κριτὰς λογιστάτους,— λέγει ὁ κόσμος,— μὲ τὰς συμπαιθείας τῶν, μὲ τὰς προλήψεις τῶν, μὲ τὰς αἰσθητικὰς τῶν, μὲ τὰς ἐπιφυλάξεις τῶν καὶ... μὲ τὰς ὑποψηφιότητάς τῶν. Ἐπειτα τὸ θέαμα τῆς πρωτοφανοῦς αὐτῆς δραματικῆς πάλης, τὸ ὑπενθυμίζον ἡμέρας δόξης ἀρχαίας, θὰ ἦτο ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ μεγαλοπρεπές, μόνον δὲ αὐτὸ θὰ ἐδύνατο νὰ καταστήσῃ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Θεάτρου τοῦ Πειραιῶς σταθμὸν ἀληθοῦς ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ παρέβλεπεν ἡ νεοελληνικὴ ἱστορία.

Οὕτω τουλάχιστον ἐχαιρετίσθη ἡμᾶ τῇ πρώτῃ διαδόσει τὸ μέγα θεατρικὸν νέον καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀνεγράψαμεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἐνθουσιώδεις κρίσεις τῆς πειραϊκῆς «Προνοίας» ἐπιφυλαχθέντες μόνον νὰ ἐκφράσωμεν κατόπι τὰς ἰδικὰς μας. «Ὅτι τὰ σχόλια μας σήμερον δὲν θὰ εὐχαριστήσουν τοὺς ὑπέχοντας τὴν εὐθύνην τῆς καινοτομίας, δὲν ἀμφιβάλλομεν—ἀλλ' ὅτι εὐχόμεθα ὀλοψύχως εἶνε νὰ συντείνουσι αἱ ὀλίγαι παρατηρήσεις μας εἰς τὴν ψυχρανσίν τοῦ ζήλου τῶν καινοτόμων καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν σχεδίου, τὸ ὁποῖον, μόλις ἀποτριβῆ ἢ πρῶτη ἀπατηλὴ στιλβιδῶν, προκύπτει ὡς ἐν τῶν τερατωδεστέρων, ἐξ ὧν ὠρίμασεν ὁ θερμὸς ἥλιος τῆς Ἑλλάδος.

Ἐλάθετε εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τοῦ ζητήματος—δηλαδὴ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς εὐτυχοῦς ἰδέας,— καὶ ἐξετάσατε οἰονδήποτε σημείον αὐτοῦ. Παντοῦ θὰ προσκόψετε, ἐκτὸς ἂν ἡ περὶ ὅσας εἶνε τὸσον ὀλίγη, ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε παρόντα. Ἐγὼ τουλάχιστον πολὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ εὐρίσκειτο κάποιος νὰ μ' ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀπορίας: Ἄν ἡ ἀνωνυμία εἰς ἓνα διαγωνισμὸν εἶνε ἐπιβεβλημένη τουλάχι-

στον τυπικῶς, ποῖος ἐκτὸς τῶν συγγραφέων θὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἠθοποιούς τὰ δράματα, ὥστε νὰ παρασταθῶσι μὲ τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὸν Διαγωνισμὸν ἀκριβείαν; Καὶ μία ἄλλη ἐρώτησις ἀκόμη: Τὸ δράμα, τὸ ὁποῖον θάδικηθῆ ἀπὸ τὴν παράστασιν,— περιπτώσεως πολὺ συχνῆ,— κατὰ τίνα τρόπον θὰ δικαιωθῆ ἀπὸ τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον μόνον ἀπὸ τὴν παράστασιν αὐτὴν θὰ κρίνῃ;

Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶνε τὸ ὀλιγώτερον. Μία καλὴ θέλησις, μία εὐδυνειδίπτος, πεφωτισμένη ἐργασία, καὶ ἡ δυσκολία θὰ ἐξωμαλύνετο. Τὸ ζήτημα εἶνε ἄλλο. Εἶνε εἰς κατάστασιν τὸ δημόσιον νὰ κρίνῃ ἐν δράμα; Εἰμπορεῖ ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος κατὰ πλειοψηφίαν θὰ γεμίσῃ τὸ θέατρον τὰς ἐσπέρας τοῦ ἀγῶνος, νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ,—ὅπως θὰ τὸ ἔκαμνεν ὁ κ. Ροῖδης π. χ.— τὴν ἀξίαν ἐνὸς δραματοῦς λοπτοῦ, ἐνὸς δραματοῦς τεχνικοῦ, ἐνὸς φιλολογικοῦ ἔργου τέλος πάντων, ἢ βραβεύσις τοῦ ὁποῖου θὰ ἐδύνατο νὰ προσεγνήσῃ τιμὴν εἰς πᾶσαν ἐπιτροπὴν, καὶ εἰς πᾶν θέατρον; Πολὺ ἀμφιβάλλομεν. Ἀπειναντίας γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀντιγόνης, κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶς θεατῆς ἀθηναῖος—ἢ καὶ πειραιεύς,—ἦτο καὶ ἐλλανδοτικῆς, παρῆλθεν ἀνεπιστρέπτει καὶ θεωρεῖται θαῦμα μοναδικόν ἐν τῷ κόσμῳ—ὄχι δὲ μόνον δὲν θάνασθήσουν τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην χίλιοι ρετσίνοιοι διαγωνισμοί, ἀλλ' ἐξ ἐναντίου θὰ καταδειχθῆ ἐξ αὐτῶν ἢ ἀπειρος μεταξὺ τῶν δύο ἐποχῶν διαφορά, ἀνακρυδσομένου πανδῆμος ὡς ἀρίστου τοῦ ἀχρειστάτου ἴσως καὶ τερατωδεστάτου τῶν ὑπὸ δοκιμασίαν δραμάτων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὴν ἀπειρίαν καὶ τὴν ἀκαλαισθησίαν τοῦ κοινοῦ θὰ ὑποβονθῆσούν σπουδαίως τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέλθουν, ἕκαστος ὑπὲρ τοῦ ἰδιοῦ ἔργου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ποιηταί. Εἶνε δὲ παρατηρημένον καὶ ἀποδεδειγμένον ὅτι ἐκεῖνοι ἀκριβῶς διαθέτουν τὰ περισσώτερα μέσα καὶ ἔχουν τοὺς περισσοτέρους φανατικούς φίλους καὶ εἶνε ἱκανοὶ νὰ σχηματίσουν ἀκροατήριον ἐκ τῶν προτέρων εὐμενῆς, καὶ νὰ ραδιουργήσουν, καὶ νὰ συκοφαντήσουν, καὶ νὰ πιάσουν, καὶ νὰ καταπιῶν, καὶ νὰ πειρήσουν, ὅσοι ὀλιγώτερον ἔχουν τὴν ποιητικὴν ἀξίαν καὶ γεννοῦν τὰ χειρότερα ἔργα. Ποιητῆς ἀληθινός, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς τέχνης του, ἔχει πάντοτε ἀρκετὴν ἀξιοσπέριαν ὥστε νὰ μὴ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα ἀνάξια μέσα, καὶ ἂν λάβῃ μέρος εἰς τὸν διαγωνισμὸν, θάφήσῃ τὸ ἔργον του ἀνυπεράσπιστον καὶ μόνον. Κατὰ συνέπειαν ἡ περιφανὴς ἦττα θὰ εἶνε ὁ κλῆρος ὁ ἀναπόφευκτος παντός ποιητοῦ καὶ ἔργου, βασιζομένου μόνον εἰς τὴν ἀξίαν του.

Ἄν συνέβη τοῦτο ἀπαρεγκλίτως εἰς τὰς συνήθειας καὶ καθημερινὰς παραστάσεις νέων ἔργων, φαντάζεσθε πλέον πόσον βιαιότερος καὶ χαμπερδέστερος θὰ εἶνε ὁ ἀγὼν κατὰ τὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι θάποφασίσουν περὶ τῆς τύχης τῶν τεσσάρων καλλιτέρων δῆθεν δραμάτων τοῦ ρετσίνοιου. Πρέπει δὲ νὰ μὴ ἔχη κανεὶς τὴν ἐλαχίστην πεῖραν τῶν τοιούτων καὶ νὰ

